

מבוא לספר ישעיהו, גרעין שבא לידי ביטוי בדורות שונים

סיכום שיעור של הרב צבי יהודה הכהן קוק.

(הסיכום נכתב ע"י הרב אורי דסברג, ונערך ע"י בראון דסברג)

שליחות הנביא היא להפעיל את ניב השפתיים, מסירת דבר ה' לעם. הנביא צריך להיות מחונן בסגולות נפשיות שונות, ואף על פי כן יש במציאות נביא חוטא, נביא מקלקל.

ראיית העתיד של הנביא

הנביא יכול לחזות נסתרות ועתידות: הנביאות היא מדע אלוקי המגיע מן האלוקים אל האדם. ממילא המדע האלוקי כיון שהוא אינו מוגבל כלל וגם אינו מוגבל בזמן ממילא אין במגע האלוקי הבחנה בין הזמנים, עתיד, עבר והווה, האדם שהוא מוגבל הרי העתיד הוא נסתר ממנו. מדידת האדם מוגבלת בחושיו ובשכלו, ורק בעזרת מכשירי עזר הוא מסוגל לתפוס את הקוסמוס הרחב. אך הקב"ה "לא מחשבותי מחשבותיכם" (ישעיהו נה, ח). אין למדוד את המדע האלוקי במיטת סדום של המדע האנושי. כשם שיש לקב"ה ראייה למרחקי ארץ מה שאצל האדם מוגבל, כך יש לו ראייה שכלית מרחיקת לכת מה שאצל האדם מוגבל. ולכן האדם המוגבל אינו מסוגל לדעת שם פרטי מראש, וכן אם אין הוא מאמין שיש נבואה מן השמים, ממילא אינו יכול להאמין שדבר זה נמצא בכח הנבואה. אך אנו שמאמינים שהנבואה היא מן השמים, ממילא אין זו קושיה עבורנו שישעיהו מדבר על כורש כמה מאות שנים לפני שנולד. "הכל צפוי והרשות נתונה", הכל צפוי ללא הגבלה וללא שיור, מראשית ועד אחרית "אני ה' ראשון ואת אחרונים אני הוא". תוצאת חוסר האמונה, שהנבואה היא מן השמים, היא שהנבואה אינה יכולה לצפות את הכל מראש.

התורה היא גרעין שמשקף את כל המציאות

"הסתכל באורייתא וברא עלמא" (עפ"י זוהר תרומה קסא, א), כל הפרטים שנמצאים בעולם נבראו אחרי הבטה בתורה שקדמה לעולם. האידיאליות של העולם קדמה לצורת העולם. ומתוך כך מופיעה הגרעיניות בעולם, מה שניטע אצל הסבא מופיע שוב בדור הרביעי, כי הקב"ה נטע את הגרעין בתוך הדורות. על פי ההבטחה בתורה, והוצאת הגרעיניות והכוחניות שבתורה נברא העולם הצורני. כל המציאות בעולם

נלקחה מתוך נשמת העולם על פי נשמת העולם. "אין בפרט אלא מה שיש בכלל", אין בעולם אלא מה שיש בתורה. מתוך כך התורה כוללת את כל העולם, ומתוך כך "הכל צפוי", כל הפרטים כולם.

"ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא" (עפ"י תענית ט.). הגאון אומר שכל בריאת העולם, כל הפרטים שבעולם, וכל פרטי הפרטים, הכל נמצא בתורה. ולא רק הכללים. התורה היא "חמדה גנוזה". באו המלאכים וטענו לקב"ה כיצד אתה נותן חמדה גנוזה לבני אדם גסים? והנה אותה חמדה גנוזה ירדה מהגנזים העליונים, משמי שמי קדם אל הארץ ואל האדם. מה שנמצא בידינו הוא משהו מן הגנוז במרומים, ומה שיש ביד הקב"ה ודאי יש בו כל הפרטים, ופרטי-פרטים שיארעו בעתיד.

סגנונות שונים, הם נבואות לתקופות שונות

יש בספר ישעיהו אחדות וחילוק. נמצא חילוקי סגנונות. ישעיהו ניבא בימי המלכים, ומופיעים אצלו ניצוצות מן העובדה שהעם יצא לגלות. הספר מקיף את כל הדורות, יש בו הדרכה אלוקית לדורות, כי הוכנסו לו רק הנבואות הצריכות לדורות. יש בו נבואות לתקופת המלכים, לתקופה של התעכבות המשיחיות של חזקיהו, לתקופה של אור הגנוז, לתקופה של ניצוצות גאולה של עזרא ונחמיה, ולתקופה של ימות המשיח. ודרך כל המצבים כולם מופיע דבר ה' ביד ישעיהו. מתוך גרונו של המצפה לישועה מופיעות נבואות הישועה מאת הקב"ה, מתוך גרונו של ישעיהו מופיעות הנבואות הנוגעות לכל כלל ישראל, ולכל כלל העולם דרך כלל הדורות והתקופות. האחדות הזאת מתבטאת בסגנונות השונים, כל סגנון שייך לתקופה ולנבואה אחרת. הגיוני הוא, איפוא, שיופיעו סגנונות שונים לפי המצבים השונים, מצבים מלאי אור, ומצבים חשוכים, מצבי עליה ומצבי ירידה.

שני יסודות הם, איפוא, יש בכח הנבואה לתפוס את כל הפרטים מכל הזמנים, וכמו כן הנבואה כוללת את כל המצבים ומתוך כך היא מופיעה בסגנונות שונים.

האור הגדול הזורח עלינו מימי תקופת הבית הראשון, אותו אור כולל בתוכו את כל האורות הקטנים יותר המופיעים בתורה שבעל-פה, הקב"ה לא עזבנו והוא מלווה אותנו בדברי נבואתו של ישעיהו, וגם בפרטי-פרטים מאוחר יותר בתורה שבעל-פה.